

Toplantı, Sempozyum, Çalıştay

El-Mezhebu'l-Mâlikî fî Siyâkâtihî'l-Muâsıra Sempozyumu (14-16 Şubat 2012/Fez-Fas)

Mahmut AY*

er-Râbitatu'l-Muhammediyye li'l-Ulemâ (Rabat), el-Merkezu'l-Akâdimî ve'd-Dirâsât (Fez) ve el-Müessesetu'l-İlmiyye el-Kettâniyye (Rabat) tarafından müştereken tertip edilen uluslararası “el-Mezhebu'l-Mâlikî fî Siyâkâtihî'l-Muâsıra” adlı sempozyum, 14-16 Şubat 2012 tarihlerinde Fas'ın kültürel başkenti olarak addedilebilecek olan târîhî Fez şehrinde gerçekleşti. Sempozyuma her kıtadan toplamda ellinin üzerinde akademisyen iştirak etti.

Bu sempozyum, aslında 26-28 Mayıs 2008'de el-Merkezu'l-Akâdimî ve'd-Dirâsât (Fez) ve el-Müessesetu'l-İlmiyye el-Kettâniyye (Rabat) tarafından yine Fez'de gerçekleştirilen “el-Mezhebu'l-Mâlikî fi'l-Mağrib – mine'l-Muvatta ile'l-Müdevvene-” adlı sempozyumun devamı olarak düzenlenmiştir.

Faslılar, umumiyetle kendilerini Mâlikî mezhebinin en önemli tâbii, müdâfii ve temsilcisi olarak görürler. Bu sebeple, geleneksel yöntemle dinî ilimler tahsili yapmış Faslılar, Mâlikî mezhebine çok güçlü bir bağ ile bağlıdırlar. Ancak 20. asrın özellikle son yarısından itibaren yaygınlaşmaya başlayan sekülerizm ve son 20 yıl içerisinde Fas'ta yavaş yavaş ve az sayıda da olsa belli bir yaygınlığa ulaşan selefilik akımları, Fas'ın bu geleneksel Mâlikîliğini tehdit etmektedir. Gerek ev sahibi sıfatıyla sempozyum boyunca Faslı akademisyen ve din adamlarının yaptığı konuşmalardan anladığımız ve gerekse yaptığımız ikili görüşmelerden gözlemlediğimiz kadarıyla, bu sempozyumun iki temel gayesinin olduğu anlaşılıyordu: 1. Seküler akımlara karşı İslâmî duyarlılığı güçlendirmek. Özellikle de Fas'ta

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Tefsir Anabilim Dalı.

uygulanan kanunlarda, İslâm fıkhnın (Fas için özellikle Mâlikî fıkhnın) çağdışı olduğu gerekçesiyle terk edilerek, dindışı referanslara teslim olmak yerine, İslâm fıkhnı (Mâlikî fıkhnı) günümüzün şartları muvâcehesinde yeniden yorumlayarak, hukuk kuralları düzenlenirken temel kaynağın İslâm fıkhnı olmasını sağlamak. 2. Fas'taki etki alanı şimdilik az olan Selefî akıma karşı, Fas'taki geleneksel İslâm anlayışını temsil eden Mâlikîlik ve Sufîliği müdâfa etmek. Bu sempozyumun, Fas krallığı tarafından da desteklenmesinin ardında, özellikle bu sebebin rol oynadığı düşünülebilir.

Fas'taki yetki ve fonksiyonları itibariyle bizdeki Diyanet İşleri Başkanlığı'na benzer bir müessese olan er-Râbitatu'l-Muhammediyye li'l-Ulemâ'nın genel sekreteri Dr. Ahmed Abbâdî, açılış panelindeki konuşmasında, Mâlikî mezhebini taassup kokan bir şekilde öven bir konuşma yaptı. Konuşmasında, diğer üç fıkhn mezhebinde celâl yönünün ağır basmasına karşılık Mâlikî mezhebinde cemâl yönünün ağır bastığını söyledi. Cemâl yönünün ağır basmasının delilleri olarak da İmam Mâlik'in Hz. Peygamber'e (sav) olan muhabbet ve hürmetinden misaller verdi. Ancak benzer örneklerin, diğer üç mezhep imamının menkıbelerinde de bolca mevcut olduğunu görmezlikten gelmiş gibiydi.

Sempozyumda Mâlikî mezhebinin kelâmî ve tasavvufî açıdan ele alınmasından, diğer mezheplerle ilişkisine; tarih boyunca Afrika'nın İslâmlaşmasına yaptığı katkıdan, son yüz yılda Avrupa ve Amerika'daki ihtidâ hareketlerini Mâlikî Sûfîler vasıtasıyla etkilemesine, tercüme vasıtasıyla Orta Çağ'da Batı toplumlarını etkilemesinden, günümüzün şartlarında İslâm milletlerine ve dünyaya nasıl bir katkı sağlayabileceğine kadar çok çeşitli konularda sunumlar ve müzâkereler yapıldı.

Beşinci oturumda Fas Kraliyet müsteşarlarından Prof. Dr. Muhammed el-Kettânî'nin sunduğu, 20. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan Faslı fakih Muhammed b. el-Hasan el-Hıcvî hakkındaki tebliğı dikkat çekiciydi. Kendisinden bizzat ders almış olan Muhammed el-Kettânî, hocası el-Hıcvî'nin ufku çok geniş, İslâm toplumlarının güncel sorunlarına güncel çözümler üretmeye çalışan, taklit yerine ictihadı savunan bir âlim olduğunu anlattı. Bunları anlatırken de, hocasıyla ilgili birbirinden ilginç ve değerli olan kendi hatıralarını da ilâve etmesi, bu sunumun ilmî ve kültürel muhtevasını zenginleştirdi.

Sempozyumda dikkat çeken noktalardan biri de Mâlikî mezhebi konusunda aşırı mutaassıb olan İskoçyalı sûfî Abdulkâdir es-Sûfî'nin (İnan Dallas) üç akademisyen müridinin, birbirlerinden çok farklı tebliğ başlık-

ları bulunmalarına rağmen ve dolayısıyla farklı konularda sunum yapmaları beklenirken, her üçünün de neredeyse konuşmalarının tamamında Abdulkâdir es-Sûfî'nin mucidi olduğu "İslâm dinarı"nın propagandasını yapmaları oldu. Bu durum, bir yönden sempozyumu renklendiren bir unsur olurken, diğer yönden de sempozyumun akademik seviyesinin düşmesine sebep oldu.

Bu sempozyumun, katılımcı listesinden, konaklamaya; seçilen konu başlıklarından yapılan gezilere; toplantının yapıldığı salonlardan basın ilgisine kadar oldukça profesyonel bir şekilde hazırlanmış olduğu belli oluyordu. Gün boyu ilmî toplantılarda yorulan katılımcılara, her akşam farklı mekânlarda, Endülüs musıkîsi eşliğinde Fas mutfağının harika numuneleriyle yapılan ikramları da unutmamak gerekir.

Sempozyumda sunulan tebliğler ve katılımcılar hakkında bir fikir vermesi bakımından, bu sempozyumun ilk üç oturumundaki tebliğler ve konuşmacıları zikredebiliriz:

1. Oturum: İtikâdî ve Manevî Boyutlarıyla Mâlikî Mezhebi

Başkan: Prof. Dr. Muhammed es-Serrâr (İbnu'l-Kattân Araştırma Merkezi Başkanı)

Tebliğ Başlıkları ve Tebliğciler:

Mâlikî Mezhebinde İtikâdî Yöntem-Prof. Dr. Muhammed Muhtar Veledbâh (Şînkît el-Asriyye Üniversitesi Rektörü)

Mâlikî Mezhebi ve Batı Afrika'da Tasavvuf-Dr. Zachary Right (Amerikan Üniversitesi-Katar)

Mâlikî Mezhebi ve Tasavvuf-İbn Acîbe Örneği-Dr. Mahmut Ay (İstanbul Üniversitesi)

İmam Mâlik'e Göre Manevî Güven Duygusunda Akîdenin Rolü-Prof. Dr. Muhammed Binsar el-Alevî (Edebiyât ve Beşerî Bilimler Fakültesi Dekanı-Miknâs)

Mâlikî Mezhebinde İtikâdî Boyut-Prof. Dr. Abdulkâdir Battâr (Edebiyât ve Beşerî Bilimler Fakültesi-Vecde)

2. Oturum: Mâlikî Mezhebi ve İslâm Kültürü

Başkan: Dr. Hasan ez-Zeyn el-Filâlî (Safro el-Meclisu'l-İlmî Başkanı)¹

İslâm ve Batı Diyalogunda Fikhî Mezheplere Olan İhtiyaç-Prof. Dr. Abdurrazzak Kassûm (Cezâyir Cem'iyetu'l-Ulemâ Başkanı)

Orta Yolculuğun Kökleşmesinde Fıkıh Mezheplerinin Rolü ve İslâm Dünyasındaki Üniversitelerde Fıkıh Mezheplerinin Öğretimine Olan İhtiyaç- Prof. Dr. Muhammed el-Alemî (Selâ Üniversitesi Hukuk Fakültesi)

"Amelü Ehlî'l-Medîne"nin Doğuşu-Çağdaş Bir Bakış Açısı-Dr. Esedullah Beyt (Fimer Enstitüsü-Almanya)

Ehl-i Kitab ile Diyalogda Mâlikî Âlimlerin Gayretleri-Semir Kaddûrî (Leiden Üniversitesi-Hollanda)

Afrika'da Arap Şiirinin Gelişiminde Mâlikî Mezhebinin Katkısı-Prof. Dr. Yusuf Menkîlâ (Niyami Üniversitesi)

3. Oturum: Mâlikî Mezhebi ve Fıkıh Mezhepleri

Başkan: Dr. Meryem Âyet Ahmed (İbn Tufeyl Üniversitesi-Kuneytira)

Müslüman Batı'da Mezheplerarası Yakınlaşma Kültüründe Mâlikî Mezhebinin Rolü-Prof.Dr. el-Arûsî el-Miyzûrî (Tunus Eski Diyânet İşleri Başkanı, Zeytûne Üniversitesi-Tunus)

Mâlikî Mezhebinin Delillerinin Özellikleri ve Bunun İhtilâflı Meselelerin Halledilmesindeki Etkisi- Prof. Dr. Abdulhamid el-Alemî (Dâru'l-Hadîs el-Haseniyye)

Şâh Veliyyullah ed-Dehlevî'nin Mâlikî Mezhebi Hakkındaki Değerlendirmeleri ve Bunun Muâsır Etkileri- Prof. Dr. Marcia Hermansen (Chicago Üniversitesi)

Zâhirîlik Akımına Karşı Mâlikî Mezhebinin Duruşu-Prof. Dr. Abdurrezzâk Vurkiyye (Edebiyât ve Beşerî Bilimler Fakültesi-Fas)

Sempozyumda sunulan tebliğlerin özetleri ve katılımcılar hakkında şu web sitesinden bilgi alınabilir:

<http://www.arrabita.ma/dossiers/AkhbarMos/AkhbarArr/Attachments/sitenadwa01/mihwar1.html>

¹ Yetki ve işlevleri itibariyle Fas'taki el-Meclisu'l-İlmî Başkanı'nun bizdeki yaklaşık karşılığı müftüdür.

